

Conférence des Cours constitutionnelles européennes
Conference of European Constitutional Courts
Konferenz der europäischen Verfassungsgerichte
Конференция Европейских Конституционных Судов

**JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ:
FUNȚII ȘI RAPORTURILE CU CELELALTE
AUTORITĂȚI PUBLICE**

*Raport național pentru cel de-al XV^{lea} Congres al Conferinței
Curților Constituționale Europene, prezentat de
Curtea Constituțională a Republicii Moldova*

I. RAPORTURILE CURȚII CONSTITUȚIONALE CU PARLAMENTUL ȘI GUVERNUL

- 1. Rolul Parlamentului (eventual al Guvernului) în procedura de numire a judecătorilor la instanța de contencios constituțional. După numire, aceeași autoritate îi poate revoca pe judecătorii instanței constituționale? Care sunt motivele / temeiurile unei asemenea revocări?**

Activitatea Curții Constituționale este reglementată de titlul V din Constituția Republicii Moldova intitulat „Curtea Constituțională” (art.134 – 143), de Legea cu privire la Curtea Constituțională și Codul jurisdicției constituționale.

Art.134 – 143 din Constituție reglementează statutul, structura și atribuțiile Curții, mandatul și modalitate de desemnare a judecătorilor și președintelui, independența, inamovibilitatea, incompatibilitatea, condiții pentru numire, competență și hotărâri.

Curtea Constituțională nu face parte din autoritatea judecătorească, ea este independentă de orice autoritate publică și se supune numai Constituției, este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

Prin atribuțiile conferite de art.135 din Constituție, Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separației puterilor în stat în puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Potrivit art.136 din Constituție, Curtea Constituțională este compusă din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani.

Procedura de numire a judecătorilor Curții Constituționale rezultă din principiul separației puterilor în stat, consacrat în art.6 din Constituție, și din competența materială exclusivă a Curții de a asigura realizarea acestui principiu. Astfel, doi judecători sînt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii (art.136 alin.(2) din Constituție).

Independența și inamovibilitatea judecătorilor Curții Constituționale sînt garantate de art. 137 din Constituție, potrivit căruia judecătorii Curții Constituționale sînt inamovibili pe durata mandatului, independenți și se supun numai Constituției.

Alte garanții ale activității judecătorilor sînt asigurate de Legea cu privire la Curtea Constituțională. Astfel, art.16 din legea enunțată, intitulat „Imunitatea”, stipulează în alin.(1) că judecătorul Curții Constituționale nu poate fi reținut, arestat,

percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, trimis în judecată contravențională sau penală fără încuviințarea prealabilă a Curții Constituționale.

Imunitatea judecătorului Curții Constituționale poate înceta doar în condițiile expres și limitativ prevăzute de lege. Potrivit art.19 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, mandatul judecătorului Curții Constituționale încetează prin ridicarea imunității în caz de:

- a) imposibilitate a exercitării funcției de judecător din motive de sănătate timp îndelungat și neîntrerupt (mai mult de 4 luni);
- b) încălcare a jurământului și a obligațiilor funcției;
- c) condamnare de către instanța judecătorească pentru săvârșirea unei infracțiuni;
- d) incompatibilitate.

Asupra ridicării imunității judecătorului și încetării exercitării funcției în cazurile enunțate decide Curtea Constituțională.

Astfel, cadrul legal în vigoare nu permite revocarea judecătorului Curții Constituționale de către autoritatea care l-a numit în această funcție.

2. În ce măsură instanța de control constituțional are autonomie financiară - în stabilirea și administrarea bugetului de cheltuieli?

Curtea Constituțională este autonomă din punct de vedere financiar, are un buget propriu, care face parte integrantă din bugetul de stat, bugetul Curții Constituționale se aprobă de Parlament, la propunerea Plenului Curții Constituționale, și se include în bugetul de stat.

3. Poate fi modificată legea de organizare și funcționare a instanței constituționale de către Parlament, însă fără consultarea acesteia?

Modificarea legilor privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale se face, de regulă, cu consultarea Curții Constituționale.

4. Instanța constituțională are competența verificării constituționalității regulamentelor de organizare și funcționare a Parlamentului, respectiv Guvernului?

Din domeniul jurisdicțional al Curții Constituționale nu fac parte regulamentele Parlamentului, decretele Președintelui Republicii Moldova și hotărârile Guvernului cu caracter individual. În jurisprudența sa Curtea Constituțională a statuat că actele administrative cu caracter individual, fiind acte juridice care nu conțin norme de drept, reprezentând norme cu caracter personal, cu efecte juridice unice, aplicabile doar unui singur caz și, prin urmare, neobligatorii pentru publicul general, nu pot face obiect al controlului constituționalității.

5. Controlul de constituționalitate: specificați tipul / categoriile de acte asupra cărora se exercită controlul.

Una din atribuțiile de bază ale Curții Constituționale, conform art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție, este exercitarea, la sesizare, a controlului constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

6. a) Parlamentul și Guvernul, după caz, procedează de îndată la modificarea legii (respectiv a actului declarat neconstituțional) în sensul punerii de acord cu legea fundamentală, potrivit deciziei instanței de contencios constituțional. Care este termenul stabilit în acest sens? Există și o procedură specială? În caz contrar, specificați alternativele. Exemplificați.

Obligația autorităților publice de a aduce în conformitate cu Constituția legile și alte acte normative, sau unele părți ale acestora, declarate nconstituționale, este expres stipulată în Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Astfel, potrivit art.28¹ alin.(1) din legea enunțată, Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar.

Alin.(2) din aceeași normă legală stipulează că Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de cel mult 2 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou.

Dacă la examinarea cauzei Curtea Constituțională constată existența unor lacune în legislație, ce se datorează nerealizării unor prevederi ale Constituției, ea atrage atenția organelor respective, printr-o adresă, asupra lichidării acestor lacune.

Observațiile Curții Constituționale privind lacunele (omisiunile) reglementărilor normative, datorită nerealizării unor prevederi constituționale, indicate în adresă, urmează să fie examinate de instanța vizată, care, în termen de cel mult 3 luni, informează Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.

Aducerea legislației în conformitate cu Constituția, în cazurile în care Curtea Constituțională a declarat neconstituționale actul normativ sau unele părți ale acestuia, se face, de regulă, în termenele stabilite de lege.

Cu titlu de exemplu:

1). Prin Hotărîrea nr.9 din 20.05.2008, Plenul Curții Constituționale a declarat neconstituționale prevederile pct.3 alin.(1) art.401 din Codul de procedură penală. Concomitent, printr-o adresă, Curtea Constituțională a atras atenția Parlamentului că norma legală declarată neconstituțională se află într-o strînsă interacțiune cu prevederile art.58, 59, 60 din Codul de procedură penală. Ca urmare a hotărîrii Curții Constituționale aceste prevederi necesită a fi modificate sau completate. Parlamentul, prin legile nr.114 din 22 mai 2008 și nr.237 din 13 noiembrie 2008, a modificat și a completat prevederile legale enunțate, executînd Hotărîrea nr.9 din 20 mai și adresa Curții Constituționale.

2). Prin hotărîrea Plenului Curții Constituționale din 21 octombrie 2008 Curtea a declarat neconstituționale următoarele prevederi ale punctului 13 din Regulamentul cu privire la modul de stabilire și de plată a indemnizației viagere sportivilor de performanță, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1322 din 29 noiembrie 2007: „....., iar cu începere de la 1 ianuarie 2007, cuantumul indemnizației viagere se calculează și se plătește conform prevederilor Legii nr.66-XVI din 22 martie 2007 privind modificarea articolului 34 din Legea nr.330-XIV din 25 martie 1999 cu privire la cultura fizică și sport. Sportivilor care au primit indemnizația viageră conform art.34 din Legea nr.330-XIV cu privire la cultura fizică și sport, în redacția anului 1999, cuantumul indemnizației viagere se recalculează și se plătește din 1 ianuarie 2007 conform prevederilor Legii nr.66-XVI din 22 martie 2007 privind modificarea articolului 34 din Legea nr.330-XIV din 25 martie 1999 cu privire la cultură fizică și sport”.

Curtea a relevat că unul din principiile fundamentale ale statului de drept este cel al separării și colaborării puterilor în stat, principiu consacrat expres în art.6 din Legea Supremă. Potrivit art.102 alin.(2) din Constituție, Guvernul adoptă hotărîri pentru organizarea executării legilor. Adoptate în bază și în executarea legii, hotărîrile Guvernului au forță juridică inferioară legii și nu o pot contrazice sau depăși.

Curtea a dedus că dispozițiile punctului 13 din Regulament depășesc cadrul Legii nr.66-XVI, comportînd caracter normativ primar. Instituind condiții privind plata și recalcularea indemnizației viagere de la 01.01.2007 pentru sportivi care au obținut dreptul la indemnizație în baza art.34 din Legea nr.330-XIV în redacția anului 1999, Guvernul și-a depășit competențele, încălcînd astfel art.6 și art.102 alin.(2) din Constituție.

Curtea a calificat drept nefondată critica autorului sesizării privind încălcarea principiului neretroactivității legii, consfințit în art.22 din Legea Supremă. Or, hotărîrile Guvernului sînt acte subordonate legii, iar un act normativ inferior nu poate conferi legii caracter retroactiv. De asemenea, Curtea a apreciat ca neîntemeiată afirmația autorului sesizării privind încălcarea art.47 și, implicit, art.54 din Constituție, deoarece dreptul sportivilor de performanță la indemnizația

viageră nu face parte din categoria drepturilor fundamentale, restrângerea cărora este interzisă.

La 24 noiembrie 2008, prin Hotărîrea nr.1313, Guvernul a adus prevederile Regulamentului în conformitate cu Constituția.

3). La 29 martie 2005, prin Hotărîrea nr.7, Curtea a declarat neconstituționale cuvintele: „în apel” din art.13 alin.(2), „cu apel” din art.32 alin.(1), „cu recurs” din art.32 alin.(2) și dispozițiile art.33 alin.(1), alin.(2) și alin.(3) din Legea nr.1286-XV din 25 iulie 2002 „Cu privire la statutul refugiaților”, sesizate de Curtea Supremă de Justiție, la cererea Curții de Apel Chișinău. Potrivit Legii nr.1286, autoritatea competentă de soluționarea problemei în materie de azil este Direcția Principală pentru Refugiați de pe lângă Departamentul Migrație, directorul căreia este abilitat cu dreptul de a acorda, retrage și anula statutul de refugiat (art.12). Prin art.13 alin.(2) legiuitorul a atribuit Consiliului pentru Refugiați funcția de a examina în apel plîngerile împotriva respingerii cererii de acordare a statutului de refugiat.

Curtea a remarcat că, utilizînd în prevederile contestate noțiunile „apel” și „recurs” și stipulînd că recursul la Curtea de Apel este ultima cale de atac în raporturile juridice respective, legiuitorul, de fapt, a atribuit unei autorități publice funcții ale instanțelor judecătorești și astfel a creat un mecanism neprevăzut de Constituție.

Curtea a relevat că, potrivit art.114 și art.115 din Constituție, justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești. Potrivit art.53 alin.(1) din Constituție, persoana vătămată într-un drept al său este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins.

Prin Legea nr.97 din 26 mai 2005, Parlamentul a executat hotărîrea Curții Constituționale.

6. b) Parlamentul poate invalida decizia curții constituționale: precizați în ce condiții.

Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărîrii corespunzătoare a Curții Constituționale și nu se aplică din momentul adoptării hotărîrii. Hotărîrile Curții Constituționale respective sînt definitive și nu pot fi atacate. La decizia Curții Constituționale, unele intră în vigoare la data publicării sau la data indicată în ele. Hotărîrile Curții Constituționale produc efect numai pentru viitor.

Deciziile Curții Constituționale sînt acte oficiale și executorii pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. Nici o

autoritate publică, inclusiv Parlamentul, nu poate invalida decizia Curții Constituționale.

7. Există mecanisme de cooperare instituționalizată între Curtea Constituțională și alte organe? Dacă da, care este natura acestor contacte / ce funcții și prerogative se exercită de ambele părți?

Deși activitatea Curții Constituționale este reglementată de art.134 – 143 din Constituție, la Curtea Constituțională se face referință și în alte articole ale Constituției, precum și în art.62, potrivit căruia Curtea Constituțională, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale. Conform art.79 alin.(2) din Legea Supremă, Președintele Republicii Moldova, a cărei alegere a fost validată, depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale jurământul. În cazul în care Președintele Republicii Moldova încalcă prevederile Constituției și este inițiată procedura de demitere, Președintele poate da Curții Constituționale explicații cu privire la faptele ce i se impută.

În baza Constituției au fost adoptate Legea cu privire la Curtea Constituțională și Codul jurisdicției constituționale. În exercitarea atribuțiilor sale Curtea cooperează cu alte organe în limitele stabilite de Legea cu privire la Curtea Constituțională. Potrivit art.9 din lege, autoritățile publice, alte persoane juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, sînt obligate să comunice informațiile, să prezinte, în termen de 15 zile, documentele și actele pe care le dețin, cerute de Curtea Constituțională, pentru executarea atribuțiilor sale.

II. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE DE NATURĂ ORGANICĂ DE CĂTRE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Curtea Constituțională a Republicii Moldova nu este expres abilitată cu dreptul de a soluționa litigii juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, dar avînd competența materială exclusivă de a asigura realizarea principiului separației puterilor în stat, examinează actele normative contestate și sub acest aspect, constatînd deseori că autoritățile publice exponente ale puterii de stat își arogă puteri, atribuții sau competențe, care, potrivit Constituției, nu le aparțin.

Curtea Constituțională a declarat neconstituționale unele prevederi ale Legii bugetului de stat pe anul 1997 și ale Legii cu privire la statutul judecătorului din 20 iulie 1995. Art.48 al Legii bugetului de stat pe anul 1997 prevedea suspendarea acțiunii Legii cu privire la statutul judecătorului în ceea ce privește asigurarea judecătorului cu locuință. Legea cu privire la statutul judecătorului stabilea asigurarea judecătorului cu locuință în termen de 6 luni, ori acordarea unui împrumut fără dobîndă de la bugetul de stat pentru cumpărarea locuinței, sau construirea casei de locuit, împrumutul urmînd să fie rambursat de la bugetul local, dacă judecătorul avea o vechime de muncă în această calitate de cel puțin 10 ani. Curtea a declarat neconstituțional art.48 al Legii bugetului de stat pe anul 1997, arătînd că el afectează independența judecătorului, garanțiile independenței lui și astfel dăunează principiului separării puterii și edificării statului de drept¹.

Tot atunci, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional art.VI al Dispozițiilor finale și tranzitorii ale Legii cu privire la statutul judecătorului, potrivit căruia Guvernul urma să aprobe un Regulament cu privire la plata indemnizației viagere lunare a judecătorilor demisionați și pensionați, din motivul că aceste indemnizații trebuie să fie stabilite prin lege. Conform art.121 alin.(2) din Constituție indemnizațiile și alte drepturi ale judecătorului sînt stabilite prin lege. Prin art.VI al Legii cu privire la statutul judecătorului Parlamentul atribuia Guvernului atribuții legislative, ce depășeau competența Guvernului. Cu atît mai mult, cu cît în Republica Moldova delegarea legislativă nu există, numai Parlamentul poate adopta legi, deci, această prevedere este neconstituțională.

Curtea Constituțională a declarat neconstituționale cîteva hotărîri ale Guvernului, prin care acesta încălca principiul separării puterilor. La 5 octombrie 1995 Curtea Constituțională a supus controlului de constituționalitate Hotărîrea Guvernului nr.696 din 30 decembrie 1994. Prin această hotărîre, 131 întreprinderi agricole din 19 raioane, afectate de calamitățile naturale din 1994, au fost scutite pe deplin de rambursarea creditelor (inclusiv suma dobînzilor), de achitarea plăților la bugetele de stat și locale pentru impozitele funciar, rutier, bunurile imobiliare și de datoriile în

---

¹ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.84-85.

fondul social; 322 de gospodării agricole din 30 raioane au fost scutite de plățile enumerate mai sus parțial, în mărime de 50%, 244 de întreprinderi agricole din 31 raioane au fost scutite de achitarea la bugetele de stat și locale a plăților pentru impozitele funciar, rutier și pe bunurile imobiliare pe anul 1994 și de plata penalității lor pentru neachitarea lor în termen, precum și de datoriile în fondul social; 241 gospodării din 35 raioane au fost scutite de rambursarea creditelor acordate în vederea completării mijloacelor circulante; 93 gospodării țărănești (de fermieri) din 21 raioane au fost scutite parțial de rambursarea creditelor; la 420 gospodării agricole din 32 raioane li s-a prelungit termenul de achitare a datoriilor creditare, le-a fost suspendată perceperea restanței și a penalităților pentru impozitele funciar, rutier și pe bunurile imobiliare, a taxei pe valoarea adăugată și accize, li s-a prelungit și termenul de achitare a datoriilor în fondul social. Curtea Constituțională a constatat că prin această hotărâre Guvernul a redus veniturile bugetului de stat cu 125 mln. lei și a încălcat prevederile Constituției (art.132 și 66 lit. h)), conform cărora atât stabilirea impozitelor, taxelor și a altor venituri, cât și aprobarea bugetului și exercitarea controlului asupra lui țin în exclusivitate de competența Parlamentului. În concluzie Curtea Constituțională a arătat că, adoptând hotărârea în cauză, Guvernul și-a depășit atribuțiile și a încălcat principiul separării puterilor în stat. Prevederile acestei hotărâri au fost declarate neconstituționale.

Tot ca o imixtiune a puterii executive au fost calificate Hotărârea Guvernului ce viza înființarea Serviciului de Protecție și Pază de Stat și decretele Președintelui „Cu privire la numirea dlui V.Drăgănel în funcția de șef al Serviciului de Protecție și Pază de Stat din 1997” și „Cu privire la numirea dlui V.Filip în funcția de șef-adjunct al Serviciului de Protecție și Pază de Stat”.

Curtea Constituțională a constatat că, prin hotărârea sa, Guvernul a creat o structură nouă a organelor Securității Naționale, depășindu-și atribuțiile, deoarece crearea acesteia putea fi înfăptuită doar printr-un regulament, elaborat de Guvern de comun acord cu Președintele RM, dar aprobat de Parlament prin lege organică. Din aceste motive hotărârea în cauză și decretele Președintelui bazate pe ea au fost declarate neconstituționale². De asemenea, Curtea a apreciat că Guvernul și-a depășit atribuțiile prin adoptarea Hotărârii cu privire la reglementarea unor genuri de activitate, deoarece reglementarea activităților economice ține de competența Parlamentului³. Curtea a considerat că Guvernul și-a arogat atribuții improprii prin adoptarea Hotărârii din 2 februarie 1999 despre importare, transportare, depozitare și realizare a produselor petroliere⁴, Hotărârii cu privire la restituirea averii persoanelor supuse represiunilor⁵, a patru hotărâri despre compensări reciproce în procesul executării bugetului de stat, Hotărârii cu privire la Nomenclatorul specialităților pentru pregătirea cadrelor în

2 M.O., 24.06.1999, nr.65-66.

3 Curtea Constituțională, 1997, p. 166-170.

4 Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.01.1998, nr.6-7, p. 18-19.

5 Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.02.1999, nr.19-21.

instituțiile de învățământ superior⁶, a hotărîrii din 25 iunie 1999 "Cu privire la structura și Regulamentul Comisiei Superioare de Atestare"⁷.

Un caz interesant a fost examinat de Curtea Constituțională în ședința din 3 iunie 1998. Ea a fost precedată de următoarele evenimente: la 26 februarie și respectiv 20 noiembrie 1997 Parlamentul a adoptat două legi: despre bursele de mărfuri și despre amnistia unor categorii de persoane, legi care n-au fost promulgate de Președinte și au fost trimise spre reexaminare. După reexaminare Președintele iarăși a refuzat să se promulge și le-a trimis spre reexaminare. Dat fiind refuzul repetat al Președintelui de a promulga legile, Parlamentul a dispus printr-o hotărîre publicarea acestor legi și ele au fost publicate în Monitorul Oficial la 16 aprilie 1998. La 17 aprilie 1998 în Monitorul Oficial a fost inserată informația că publicarea este nulă din motivul nepromulgării legilor, acestea fiind suspendate. Curtea Constituțională a stabilit că promulgarea este o prerogativă imperativă a Președintelui țării și nici o altă autoritate publică în stat nu și-o poate aroga, dar Parlamentul și-a arogat în mod abuziv atribuții improprii și a dispus publicarea legilor sus-numite. Hotărîrea Parlamentului a constituit o ingerință în activitatea puterii executive și o încălcare a principiului separării puterii în stat. Curtea Constituțională a considerat că și Președintele țării a încălcat acest principiu, deoarece a refuzat să promulge legile și după ce au fost reexamine, deși, conform Constituției, are dreptul să ceară reexaminarea numai o singură dată. Acest refuz repetat al Președintelui de a promulga legea constituie de fapt o ingerință în activitatea legislativului. Curtea a declarat neconstituțională Hotărîrea Parlamentului despre publicarea și intrarea în vigoare a legilor nepromulgate, iar Președintelui i-a cerut să promulge legile. La 20 iulie 1998, în temeiul art.93 alin.2 din Constituția RM și al Hotărîrii Curții Constituționale din 9 iulie 1998, Președintele a promulgat aceste legi. Credem că animozitățile ar fi fost evitate, dacă ar fi existat controlul prealabil al constituționalității legilor înainte de promulgarea lor.

La 15 iulie 1999 Curtea a declarat neconstituționale câteva norme din Legea despre Curtea de Conturi, care afectau independența Curții de Conturi. Potrivit unei prevederi aceasta funcționează pe lângă Parlament, ceea ce nu se conține în Constituție. A fost considerată neconstituțională și norma cu privire la dreptul Parlamentului de a suspenda controlul Curții de Conturi, dacă aceasta își depășește competența. Dreptul Curții de Conturi de a controla finanțele publice este de ordin constituțional și nu poate fi suspendat de către Parlament⁸.

Curtea Constituțională a considerat că Parlamentul și-a arogat atribuții improprii, intervenind în competența Curții Constituționale, prin hotărîrea sa "Cu privire la raportul Comisiei pentru control și petiții asupra rezultatelor controlului privind executarea de către organele electorale a prevederilor Codului electoral în cadrul

---

6 M.O., 15.07.1999, nr.73-77.

7 M.O., 29.07.1999, nr.80-82.

8 M.O., 29.07.1999, nr.80-82.

desfășurării Referendumului republican consultativ din 23 mai 1999", prin care a apreciat rezultatele Referendumului republican consultativ, nefiind în drept să o facă.

III. EXECUTAREA DECIZIILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

1. Deciziile Curții Constituționale:

- a) sunt definitive;
- b) pot fi recurate, situație în care se vor arăta titularii dreptului, termenele și procedura;
- c) produc efecte *erga omnes* ;
- d) produc efecte *inter partes litigantes*.

Potrivit art.140 din Constituție, art.26 alin.(5) și (7) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.71 din Codul jurisdicției constituționale, actele Curții Constituționale nu se supun nici unei căi de atac, sînt definitive și intră în vigoare la data adoptării. La decizia Curții, unele acte intră în vigoare la data publicării sau la data indicată în ele. Hotărârile Curții Constituționale produc efecte *erga omnes* și numai pentru viitor.

Reieșind din prevederile art.75 din Codul jurisdicției constituționale, hotărârile și avizele se execută în termenele indicate de Curtea Constituțională.

2. De la publicarea deciziei în Monitorul/Jurnalul Oficial, textul de lege declarat neconstituțional:

- a) se abrogă;
- b) se suspendă, până la punerea de acord a actului/textului declarat neconstituțional cu prevederile legii fundamentale;
- c) se suspendă, până când legiuitorul invalidează decizia instanței constituționale;
- d) alte situații.

Curtea Constituțională adoptă hotărâri, decizii și emite avize. Hotărârile și avizele Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în decursul a 10 zile de la data adoptării (art.26 alin.(1) și (4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională).

Conform art.28 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, actele Curții Constituționale sînt acte oficiale și executorii pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. Actele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării hotărârii respective a Curții Constituționale. Consecințele juridice ale actului normativ sau ale unor părți ale acestuia declarate neconstituționale sînt înlăturate conform legislației în vigoare.

Potrivit art. 28¹ alin.(1) din aceeași lege Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a

unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar. Alin.(3) din aceeași normă legală stipulează că actele emise întru executarea actelor normative sau a unor părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și se abrogă.

3. Odată ce curtea constituțională a pronunțat o decizie de neconstituționalitate, în ce mod este aceasta obligatorie pentru instanța de fond și pentru celelalte instanțe judiciare?

În conformitate cu art.4 alin.(1) lit.(g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea rezolvă excepțiile de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție.

Potrivit art.7 din Codul de procedură penală și art. 12/1 din Codul de procedură civilă dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rîndul său, sesizează Curtea Constituțională. După ce Curtea Constituțională a pronunțat o decizie de neconstituționalitate, aceasta devine obligatorie atît pentru instanța care examinează în fond, cît și pentru celelalte instanțe judiciare. Aceasta reieșind din condițiile prevederilor art.28 din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

4. Atît în controlul *a posteriori* cît și în controlul *a priori*, legiuitorul își îndeplinește, de fiecare dată, și în termenele prevăzute, obligația constituțională de a elimina aspectele de neconstituționalitate?

La data aprobării raportului privind exercitarea jurisdicției constituționale pe perioada anului 2009 au rămas neexecutate 2 hotărîri ale Curții Constituționale: Hotărîrea nr.22 din 18.12.2008 și Hotărîrea nr.10 din 02.06.2009.

Prin Hotărîrea nr.22 din 18 decembrie 2008 Curtea a declarat neconstituțională prevederea “detașarea în străinătate a conducătorilor autorităților publice locale de nivelul al doilea se va efectua după coordonarea prealabilă cu Prim-ministrul Republicii Moldova”, cuprinsă în pct.9 alin.(1) al Regulamentului cu privire la detașarea salariaților întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor din Republica Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.836 din 24 iunie 2002.

Prin Hotărîrea nr.10 din 2 iunie 2009, Curtea Constituțională a declarat neconstituțională sintagma “cu excepția cazurilor expuse la alin.(2) și (3)” cuprinsă în alin.(1) art.53 și integral prevederile alin.(2) și alin.(3) art.53 din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544-XII din 23 iunie 1993 în redacția Legii nr.94-XVI din 8 mai 2008 “Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”.

Prin neexecutarea acestor hotărâri Guvernul a încălcat art.28¹ alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, care prevede că Guvernul, în termen de 2 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, modifică părțile actului declarate neconstituționale.

Pînă în prezent Curtea n-a fost informată cu privire la examinarea a două adrese adoptate în anul 2002 și remise Parlamentului în conformitate cu art.79 din Codul jurisdicției constituționale.

Astfel, la 24 septembrie 2002, în procesul examinării sesizării privind controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999, Curtea Constituțională a constatat că reglementările naționale care guvernează problemele tratatelor internaționale conțin lacune și contradicții, pentru eliminarea cărora se impune operarea unor modificări. Curtea, de asemenea, a considerat oportună specificarea în art.135 din Constituție a categoriilor de tratate care pot fi supuse controlului constituționalității, precum și a momentului din care Republica Moldova devine parte la ele (ratificare, semnare, acceptare, aderare, aprobare etc.).

La 21 noiembrie 2002 Curtea Constituțională a examinat unele dispoziții din Legea contenciosului administrativ nr.793-XIV din 10 februarie 2000, cu modificările și completările ulterioare. Curtea a observat că legislatorul n-a concretizat persoanele oficiale de stat, exponente ale unui interes politic sau public deosebit, care cad sub incidența prevederilor art.4 lit.a) din lege, expediind Parlamentului o adresă pentru lichidarea lacunei legislative.

De asemenea, Curtea n-a fost informată în legătură cu adresa remisă la 26 martie 2007, prin care a atras atenția Parlamentului asupra inadvertenței existente între prevederea referitoare la procedura excepției de neconstituționalitate din Codul de procedura civilă și prevederile respective ale Constituției, Codului de procedură penală și legislației în domeniu.

Potrivit art.28¹ alin.(4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, observațiile Curții privind lacunele reglementărilor normative, indicate în adresă, urmează să fie examinate de instanța vizată, care, în termen de cel mult 3 luni, va informa Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.

5. Ce se întâmplă în situația în care, în termenul prevăzut de Constituție și/sau legislație, legiuitorul nu înlătură viciul de neconstituționalitate? Exemplificați.

Legea cu privire la Curtea Constituțională, prin art.28², a prevăzut posibilitatea sancționării conform legislației în vigoare în cazul executării necorespunzătoare sau

împiedicării executării actelor Curții Constituționale. Cu părere de rău, însă, aceste sancțiuni nu au fost prevăzute nici în vechiul Cod cu privire la contravențiile administrative și nici în noul Cod contravențional. Numai la lit.g) art.12 din Codul de executare al Republicii Moldova⁹ este prevăzută executarea deciziilor Curții Constituționale cu privire la aplicarea amenzii reglementată de art.82 din Codul jurisdicției constituționale¹⁰. Art.82 din Codul jurisdicției constituționale poate fi aplicat în cazul neexecutării hotărârilor Curții Constituționale conform prevederilor alin.(3) art.75 din același Cod. Considerăm că erau necesare modificări și în Codul jurisdicției constituționale, la art.75, care să se refere la executarea actelor Curții Constituționale în sensul celor aplicate la Legea cu privire la Curtea Constituțională.

6. Prin intermediul altui act normativ, legiuitorul poate consacra din nou soluția legislativă declarată neconstituțională? Argumentați.

Proiectele privind modificarea, completarea sau abrogarea actelor normative declarate neconstituționale sînt elaborate în modul stabilit de Legea privind actele legislative nr.780-XV din 27 decembrie 2001 și Legea nr.317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale.

Potrivit art.13 alin.(3) din Legea privind actele legislative nr.780/27.12.2001, soluțiile actului legislativ se întemeiază pe dispozițiile constituționale, pe practica jurisdicției constituționale, prevederile legislației comunitare și prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În conformitate cu art.33 alin. (4) din Legea privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale nr.317/18.07.2003, în activitatea de documentare pentru fundamentarea proiectului de act normativ se va studia practica Curții Constituționale în acel domeniu, practica judiciară, inclusiv a Curții Europene, precum și doctrina juridică în materie.

7. Curtea Constituțională are posibilitatea de a însărcina alte organe cu executarea deciziilor sale și /sau de a stabili modul în care acestea urmează a fi puse în executare într-o anumită cauză?

Legislația în vigoare nu conține nici o prevedere prin care Curtea Constituțională ar avea posibilitatea de a pune în sarcina unor organe executarea hotărârilor sale sau de a stabili modul în care acestea urmează a fi puse în executare într-o anumită cauză.

---

⁹ Codul de executare al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.443-XV din 24.12.2004. M.O., 2004, nr.34-35, art.112

¹⁰ M.O., 1995, nr.53-54, art.597

Pentru executarea Legii cu privire la Curtea Constituțională în redacția Legii nr. 1137-XV din 14 iunie 2002, Guvernul, la rîndul său, prin Hotărîrea nr. 1662 din 23 decembrie 2002,¹¹ a elaborat mecanismul juridic privind acțiunile sale și ale autorităților publice subordonate pentru executarea hotărîrilor Curții Constituționale. Prin hotărîrea menționată Guvernul a modificat și Regulamentul Ministerului Justiției¹², prin care a pus în sarcina acestuia controlul inițierii procedurilor necesare către autoritățile administrației publice centrale referitor la elaborarea proiectelor privind introducerea în legislație a modificărilor și completărilor ce rezultă din hotărîrile Curții Constituționale.

---

11 M.O., 2002, nr.185-189, art.1819

12 Aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 129 din 15 februarie 2000 (M.O., 2000, nr.19-20, art.210)